

Міністерство освіти і науки України  
Львівський національний університет імені Івана Франка

Філософський факультет  
Кафедра політології

**Романюк Анатолій Семенович**

**Методичні рекомендації та матеріали для вивчення  
навчальної дисципліни**

**«Еволюція політичних інститутів»**

для студентів першого року навчання спеціальності 052 «Політологія»  
освітньо-кваліфікаційного рівня «Бакалавр» (денна форма навчання)

Львів  
2022–2023 н.р.

Затверджено на засіданні кафедри політології  
Протокол № 1 від 26 серпня 2022 року

Схвалено Вченою радою філософського факультету  
Протокол № 271/7 від 26 серпня 2022 року

## ЗМІСТ

1. Вступ. Опис навчальної дисципліни .....	3
2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни .....	4
3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни .....	7
4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни .....	8
5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни .....	9
6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література .....	12
7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни.....	15
8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів.....	16
9. Розподіл балів, що присвоюється студентам.....	17
10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену).....	17

## 1. Вступ. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, напрям підготовки, освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни
		Денна форма навчання
Кількість кредитів – 4	<u>Галузь знань</u> 05 «Соціальні та поведінкові науки»	Нормативна
	<u>Спеціальність</u> 052 «Політологія»	
Модулів – 1		<i>Рік підготовки:</i>
Змістових модулів – 1		2-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання – немає		<i>Семестр</i>
Загальна кількість годин – 135		2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – 4 самостійної роботи студентів – 4,5	Освітньо-кваліфікаційний рівень: перший (бакалаврський)	32 год.
		<i>Практичні, семінарські</i>
		32 год.
		<i>Лабораторні</i>
		0 год.
		<i>Самостійна робота</i>
		71 год.
		<i>Індивідуальні завдання: 0 год.</i>
<i>Вид контролю: екзамен</i>		

## 2. Мета та завдання, компетентності та результати навчальної дисципліни

*Навчальна дисципліна «Еволюція політичних інститутів»* – це нормативна навчальна дисципліна, яка вивчається студентами-бакалаврами першого року навчання спеціальності 052 «Політологія». Навчальний курс розрахований на 135 години і вивчається у другому семестрі. У структурі годин курсу виокремлено такі складові: лекційні заняття – 32 год.; семінарські заняття – 32 год., самостійні завдання – 71 год.

Навчальна дисципліна «Еволюція політичних інститутів» присвячена проблематиці становлення та еволюції основних політичних інститутів. У *вступній частині* дисципліни заплановано ознайомлення студентів із метою та основними завданнями навчального курсу, а також із часовими межами та просторовими параметрами курсу. В *основній частині* дисципліни увагу буде приділено проблематиці: формуванню людських спільнот та державних інститутцій у стародавній час; інституційним формуванням періоду ленних монархій; еволюції монархії від сатнної до абсолютної; формуванню конструкцій ліберальної та демократичної держави; варіативності авторитарних та тоталітарних режимів; умовам і програмі формування Держави Ізраїль та основним тенденціям еволюції політичних інститутів наприкінці ХХ – на початку ХХІ століття. *Методологічно* дисципліна сягає теорії неінституціоналізму, проте вона також включає в себе інші теоретико-методологічні перспективи.

*Метою вивчення* нормативної дисципліни «Еволюція політичних інститутів» є формування теоретичних знань щодо сутності, форм та причин утворення і еволюції головних політичних інститутів на різних етапах історичного розвитку європейської цивілізації, чинників, які зумовлюють спільні та відмінні риси в крестемпоральному вимірі.

*Завдання курсу:*

- Зрозуміти особливості функціонування політичних інститутів на різних етапах історичного розвитку;
- Визначити спільні та відмінні характеристики політичних інститутів на різних етапах історичного розвитку;
- Зрозуміти особливості еволюції форми та змісту політичних інститутів;
- Усвідомити плюралізм інституційних політичних практик.

У результаті вивчення навчальної дисципліни «Еволюція політичних інститутів» студент буде:

**знати:**

- концептуальну логістику розвитку політичних доктрин ХХ – ХХІ ст.;
- особливості формування та еволюції політичних доктрин лібералізму, консерватизму, націоналізму, фашизму та націонал-соціалізму, комунізму, соціал-демократії, популізму, фемінізму, екологізму;
- детермінацію політичних доктрин практикою і зворотній вплив доктрин на політичних акторів;
- взаємозалежність і вплив політичних доктрин на еволюцію/трансформацію політичного процесу.

**вміти:**

- охарактеризувати концептуальні характеристики основних політичних доктрин;
- кваліфікувати політичні тексти щодо їх доктринального позиціонування;
- прослідкувати генезу та концептуальний зв'язок політичних оцінок і вимог стосовно різних політичних доктрин.

Крім того, в результаті успішного проходження навчальної дисципліни «Еволюція політичних інститутів» студент набуде:

*Спеціальні (фахові) компетентності:*

- СК03. Здатність описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
- СК05. Здатність аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
- СК14. Здатність аналізувати та прогнозувати особливості впливу соціальних груп, груп інтересів та груп тиску на політичну реальність, організація та здійснення діяльності з захисту групових інтересів в політичному процесі

*Програмні результати навчання після вивчення навчальної дисципліни «Еволюція політичних інститутів»:*

- РН10. Вміти описувати, пояснювати й оцінювати політичні процеси та явища у різних історичних, соціальних, культурних та ідеологічних контекстах.
- РН12. Вміти аналізувати взаємодію політичних акторів та інститутів, владу та урядування, політичні системи та режими, політичну поведінку у різних контекстах їх функціонування.
- РН14. Застосовувати теорії та методи прикладної політології, політичних комунікацій, спеціальних політологічних дисциплін у професійній діяльності.

### 3. Семестровий план і структура навчальної дисципліни

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин					
	Денна форма					
	Усього	у тому числі				
л.		п./с.	лаб.	інд.	ср.	
1	2	3	4	5	6	7
Тема 1. <i>Формування людських спільнот та державних інституцій у стародавній час</i>	16	4	4	-	-	8
Тема 2. <i>Інституційні формування періоду ленних монархій</i>	16	4	4	-	-	8
Тема 3. <i>Еволюція монархії від станової до абсолютної</i>	16	4	4	-	-	8
Тема 4. <i>Формування конструкції ліберальної держави (XVII-XVIII ст.)</i>	16	4	4	-	-	8
Тема 5. <i>Формування демократичної держави (XIX- початок XX ст.)</i>	16	4	4	-	-	8
Тема 6. <i>Варіативність авторитарних режимів та їх еволюція (XIX – перша половина XX ст.)</i>	16	4	4	-	-	8
Тема 7. <i>Тоталітарні політичні режими в Італії, Німеччині та СРСР</i>	16	4	4	-	-	8
Тема 8. <i>Умови і програма формування Держави Ізраїль</i>	12	2	2	-	-	8
Тема 9. <i>Тенденції еволюції політичних інститутів наприкінці XX – на початку XXI сторіччя</i>	11	2	2	-	-	7
Разом – Змістовний модуль 1	135	32	32	-	-	71
<b>РАЗОМ</b>	135	32	32	-	-	71

## 4. Основна та додаткова література навчальної дисципліни

### *Основна література:*

1.Романюк А.С. Еволюція політичних інститутів. Коли і за яких обставин сформувалися політичні інститути? Навч. посібник. Одема: Видавничий дім „Гельветіка“. 2020. 184 с.

### *Додаткова література:*

- 1.Baszkievicz J. Powszechna historia ustrojow panstwowych. Gdansk: ARCHE, 2001. 399 s.
- 2.Ertman T., Birth of the Leviathan. Building states and regimes in medieval and early modern Europe. Massachusets: Harvard University, 1999.
- 3.Krasowski K., Krzymkowski M., Sikorska-Dziczgielewska K., Walachowich J. Historia Ustroju Panstwa / Wydanie drugie, poprawione. Poznan: Ars boni et aequi. 424 s.
- 4.Wąsowicz M. Prawo i obywatel. Rzecz o historyczno-prawnych korzeniach europejskiego standardu ustrojowego. Warszawa: SCHOLAR, 2015. 348s.

### *Інтернет-джерела:*

- 1.Döring H., Manow P. Parliaments and governments database (ParlGov): Information on parties, elections and cabinets in modern democracies. URL: <http://www.parlgov.org/>
- 2.Freedom in the World. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/freedom-world>
- 3.Nations in Transit. URL: <http://www.freedomhouse.org/report-types/nations-transit>
- 4.Polity IV Project: Political Regime Characteristics and Transitions, 1800–2013. URL: <http://www.systemicpeace.org/polity/polity4.htm>
- 5.Varieties of democracy. URL: <https://v-dem.net/>

## 5. Теми та зміст лекційних занять навчальної дисципліни

### Тема 1. Формування людських спільнот та державних інституцій у Стародавній час

Розглянуто умови виникнення *Homo sapiens* та перших людських спільнот, їх основні різновидності. Простежено зміст та наслідки аграрної революції. З'ясовано основні умови формування, параметри та різновиди східних деспотій. Вивчено умови формування та особливості устрою і еволюції полісу. Представлено основні параметри безпосередньої демократії в полісі. Розкрито особливості еволюції державних утворень за Стародавнього Риму, при цьому окреслено сутнісні характеристики республіки та імперії.

*Основні поняття:* східна деспотія, поліс, безпосередня демократія, народні збори, республіка, диктатор, імперія.

### Тема 2. Інституційні формування періоду ленних монархій

Держава франків. Система підданства та ленів. Візантійська імперія. Рання феодальна монархія. Священна Римська імперія німецької нації. Французьке королівство. Католицька церква як державний інститут. Розвиток міст. Італійські міста – республіки.

*Основні поняття:* монархія, королівство, імперія, лен, підданий, суверен, патрімоніальна монархія, королівський домен, корона, місто, права, місто комуна, статут, місто-республіка.

### Тема 3. Еволюція монархії від станової до абсолютної

Трансформація інституту монархії. Формування основних станів. Формування парламенту. Формування інституту виконавчої влади. Монархії доби Ренесансу. Абсолютизм.

*Основні поняття:* стан, станова монархія, підданий монархії, королівська влада, публічний інститут, суспільний договір, лицар, міщанин, парламент, армія, королівська рада, податки, Ренесанс, станові привілеї, станові права, Реформація, абсолютизм, централізація.

### Тема 4. Формування конструкції ліберальної держави (XVII-XVIII ст.)

Нідерландська революція та встановлення республіканської форми правління. Формування інститутів ліберальної держави на прикладі Англії/Великої Британії. Формування ліберальної федеративної республіки США. Досвід розбудови ліберальної держави у Франції у XVIII ст.

*Основні поняття:* індивідуалізм, раціоналізм, контрактуалізм, лібералізм, революція, конституційна монархія, форма правління, державний суверенітет, права особи, конституція, виконавча влада, президент, влада, громадянин, вибори, національний конвент, ліберальний режим, диктатура.

### Тема 5. Формування демократичної держави (XIX-початок XX ст.)

Процес демократизації Великої Британії: виборчі закони, суфражизм в боротьбі за виборчі права жінок, формування консервативної та ліберальної партій, реформа Чарльза Тревельяна та Стаффорда Норткота. Демократичні трансформації США: «джексонівська демократія», Громадянська війна 1861-1965 рр., формування



двопартійної системи. Демократичні процеси у Франції: Липнева 1830 р. революція, революція 1848 р., Третя французька республіка.

*Основні поняття:* виборчий закон, виборча система, система державного управління, державний службовець, політична партія, громадянська війна, громадська організація, демократія, демократична держава.

### **Тема 6. Варіативність авторитарних режимів та їх еволюція (XIX – перша половина XX ст.)**

Бонапартизм: особливості політичного режиму Наполеона Бонапарта. Правління Наполеона III Бонапарта. Самодержавство як різновид авторитарного режиму: правління Миколи I, Олександра III та Миколи II. Встановлення та еволюція авторитарного режиму в Іспанії XX ст.: Громадянська війна 1936-1938 рр., режим генерала Ф.Франко.

*Основні поняття:* бонапартизм, авторитаризм, цензура, політичні репресії, референдум, державна ідеологія, самодержавство, надзвичайний стан, військовий переворот, хунта, Народний фронт.

### **Тема 7. Тоталітарні політичні режими в Італії, Німеччині та СРСР**

Фашистський режим Б. Муссоліні. Тоталітарний формат режиму III Рейху. Тоталітарний режим СРСР. Спільні та особливі характеристики тоталітарних режимів.

*Основні поняття:* фашизм, фашистський режим, політичний терор, корпоративізм, вождь/дуче, тоталітаризм, антисемітизм, фюрер, антисемітизм, комунізм, ради депутатів, більшовизм, диктатура пролетаріату, військовий комунізм, «чистка», червоний терор.

### **Тема 8. Умови і програма формування Держави Ізраїль**

Утворення і руйнація старосврейської держави. Єврейська діаспора. Євреї та Україна: Хазарський каганат, євреї в Давноруській державі, визвольна війна під проводом Б. Хмельницького і євреї, розбори Польщі і місце євреїв в Російській імперії, Голокост. Сіонізм та програма побудови єврейської держави.

*Основні поняття:* Палестина. Ерец-Ізраель, ашкеназі, сефарди, мізрахи, діаспора, ідиш, кагал, ваад, штетл, «смуга осілості», сіонізм, алія, Голокост/Шоа.

### **Тема 9. Тенденції еволюції політичних інститутів наприкінці XX – на початку XXI сторіччя**

Вплив Другої світової війни на трансформацію політичних інститутів. Падіння «Берлінського муру» та крах СРСР і «кінець ідеології». Розвиток міжнародних інститутів і проблема національного суверенітету. Подальший розвиток демократії і нові загрози авторитаризму.

*Основні поняття:* конституціоналізм, «залізний занавіс», «холодна війна», «радянська загроза», електоральна волатильність, європейська інтеграція.

## 6. Теми та зміст семінарських/практичних занять навчальної дисципліни. Література

### Тема 1. Політичні інститути стародавнього світу

#### І заняття

1. Особливості формування та еволюції інституту монархії в стародавньому Єгипті та Греції
2. Поліс як окремий випадок/різновид республіканської форми.
3. Держава Олександра Македонського

#### 2 заняття

- 1..Роль армії у формуванні та функціонуванні стародавніх держав
- 2.Політичні інститути республіканського Риму
- 3.Особливості політичних інститутів Римської імперії

#### *Рекомендована література*

- Аристотель. Політика. Пер. з давньогр. Та передмова О. Кислюка. – К.: Основи. 2000. 239 с.
- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor\\_derzh\\_prava\\_Bostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor_derzh_prava_Bostan.pdf)
- Тищик Б.Й. Історія держави і права країн Стародавнього світу: Навч. посібник. – Т. 1. Історія держави і права країн Стародавнього Сходу і Стародавньої Греції. – Львів: СПО – ЛОМ, 1999.
- Фісун О. Античні витоки демократичної теорії: метаморфози полісу та парадокси архе / О.Фісун // Вісник Харк. нац. ун-ту ім. В. Н.Каразіна: Питання політології. – 2008. - № 11. – С.6-14.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.

### Тема 2. Політичні інститути доби раннього феодалізму

#### І заняття

1. Візантійська імперія: виборність чи призначення імператора; його повноваження; роль і значення армії; територіальний устрій і значення столиці.
2. Ленна система відносин: особливість функціонування в Англії, Франції та Священній Римській імперії німецької нації.

#### 2 заняття

Католицька церква та її роль у формуванні феодальної системи:

1. Структура та ієрархія;
2. Відносини між папою та світськими володарями;

3. Позиція церковних інституцій в середині королівств;
4. Роль і значення хрестових походів.

*Рекомендована література*

- Блок М. Феодальне суспільство. – К., 2002.
- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor.\\_derzh\\_prava\\_Bostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor._derzh_prava_Bostan.pdf)
- Історія держави і права зарубіжних країн (Середньовіччя та ранній новий час): Навч. посібник, Б.Й.Тищик (ред.) – Л.: Світ, 2006.
  - Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2006.
- Страхов М.М. Історія держави і права зарубіжних країн: Підруч. для студ. юрид. спец. вищих навч.закл./Національна юридична академія України ім. Ярослава Мудрого; Академія правових наук України. – 2-е вид. перероб. та доп. – К.: Видавничий Дім «ІнЮре», 2003.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.

**Тема 3. Англійська революція XVII ст.**

1. Громадянська війна чи революція в Англії XVII ст.
2. Англійська республіка. О.Кромвель.
3. «Славна революція» і Біль про права.

*Рекомендована література*

- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor.\\_derzh\\_prava\\_Bostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor._derzh_prava_Bostan.pdf)
- Історія держави і права зарубіжних країн (Середньовіччя та ранній новий час): Навч. посібник, Б.Й.Тищик (ред.) – Л.: Світ, 2006.
- Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2006.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.

**Тема 4. Велика Французька революція XVIII ст.**

1. Чинники революції. Марія Антуанетта.
2. Алгоритм революції та/або її етапи.

### 3. Місце та роль різних суспільних груп в революції.

#### *Рекомендована література*

- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor.\\_derzh\\_prava\\_Bostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor._derzh_prava_Bostan.pdf)
- Історія держави і права зарубіжних країн (Середньовіччя та ранній новий час): Навч. посібник, Б.Й.Тищик (ред.) – Л.: Світ, 2006.
- Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2006.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.

### **Тема 5. Американська революція XVIII ст.**

1. Війна за незалежність та Декларація незалежності 1776 р.
2. Конституція та Біль про права.
3. Інститут президента. Джордж Вашингтон.

#### *Рекомендована література*

- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor.\\_derzh\\_prava\\_Bostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor._derzh_prava_Bostan.pdf)
- Історія держави і права зарубіжних країн (Середньовіччя та ранній новий час): Навч. посібник, Б.Й.Тищик (ред.) – Л.: Світ, 2006.
- Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2006.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.
- Greg Percy. History of the United States from the Foundation of Virginia to the Rekonstruktion of the Union [Електронний ресурс]- Режим доступу: [https://books.google.com.ua/books?id=e7cTAAAYAAj&pg=PA2768&redir\\_esc=y](https://books.google.com.ua/books?id=e7cTAAAYAAj&pg=PA2768&redir_esc=y)

### **Тема 6. Британська імперія, як чинник демократичного розвитку залежних країн**

1. Перша і друга Британська імперія
2. Ост-Індійська кампанія
3. Британські території

#### *Рекомендована література*

- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor.\\_derzh\\_prava\\_Bostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor._derzh_prava_Bostan.pdf)

- Історія держави і права зарубіжних країн (Середньовіччя та ранній новий час): Навч. посібник, Б.Й.Тищик (ред.) – Л.: Світ, 2006.
- Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2006.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.

### **Тема 7. Австро-Угорська імперія**

1. Структура влади
2. Територіальний устрій
3. Королівство Галичини та Володимирії

#### *Рекомендована література*

- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor.\\_derzh\\_prava\\_Vostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor._derzh_prava_Vostan.pdf)
- Історія держави і права зарубіжних країн (Середньовіччя та ранній новий час): Навч. посібник, Б.Й.Тищик (ред.) – Л.: Світ, 2006.
- Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2006.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.
- Тейлор А. Габсбурзька монархія. 1809-1918. Історія Австрійської імперії та Австро-Угорщини/пер. з англ. А.Портнов, С.Савченко – Львів: ВНТЛ-Класика, 2002.- 268 с.
- Цьольнер Е. Історія Австрії/пер. з нім. А.Онишко та ін. – Львів: Літопис, 2001. – 712 с.

### **Тема 8. Революції в Росії 1917 року**

1. Лютнева революція 1917 року.
2. Жовтневий переворот
3. Диктатура пролетаріату

#### *Рекомендована література*

- Бостан Л.М., Бостан С.К. Історія держави і права зарубіжних країн. 2-е вид. перероб. й доп.: Навч. посібник – К.: Центр учбової літератури, 2008. – 730 с. / Електронний ресурс: [http://library/nlu/edu/ua/POLN\\_TEXT/CUL/13-Isor.\\_derzh\\_prava\\_Vostan.pdf](http://library/nlu/edu/ua/POLN_TEXT/CUL/13-Isor._derzh_prava_Vostan.pdf)
- Історія держави і права зарубіжних країн (Середньовіччя та ранній новий час): Навч. посібник, Б.Й.Тищик (ред.) – Л.: Світ, 2006.

- Макарчук В.С. Загальна історія держави і права зарубіжних країн. Навчальний посібник. – 5-е вид., доп. – К.: Атіка, 2006.
- Хрестоматія з історії держави і права зарубіжних країн: Навч. посіб. для студ. юридичних спец. вищ. закл. освіти / За ред. В.Д.Гончарука. – Т. 1-2. – К.: ІнЮре, 1998.
- Кульчицький С.В. Російська революція 1917 року: новий погляд. – К.: Наш час, 2008. – 79 с.
- Ленін В. Держава і революція. Глава V.

### 7. Завдання для самостійної роботи з навчальної дисципліни

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Тема 1. Формування людських спільнот та державних інституцій у стародавній час	8
2	Тема 2. Інституційні формування періоду ленних монархій	8
3	Тема 3. Еволюція монархії від станової до абсолютної	8
4	Тема 4. Формування конструкції ліберальної держави (XVII – XVIII ст.)	8
5	Тема 5. Формування демократичної держави (XIX – початок XX ст.)	8
6	Тема 6. Варіативність авторитарних режимів та їхня еволюція (XIX – перша половина XX ст.)	8
7	Тема 7. Тоталітарні політичні режими в Італії, Німеччині та СРСР).	8
8	Тема 8. Умови і програма формування Держави Ізраїль	8
9	Тема 9. Тенденції еволюції політичних інститутів наприкінці XX – на початку XXI сторіччя	7
Разом		71

## 8. Кредитно-модульна система оцінювання знань студентів

Навчальний процес здійснюється за традиційною технологією: лекції, практичні (семінарські) заняття, самостійна робота. Також передбачено колаборативне навчання (форми – групові проекти, спільні розробки, групові розрахункові роботи, навчальні спільноти, тьюторство і т.д.), проектно-орієнтоване навчання, дискусії, аналіз статистичних баз даних.

На лекційних заняттях використовуються головно: словесні методи (розповідь, бесіда, пояснення, лекція, діалог); наочні і практичні методи (ілюстрація, демонстрація, а також презентація); метод синтезу, аналізу, індукції, дедукції тощо. На семінарських заняттях використовуються: дискусія, проблемно-пошуковий, репродуктивний, інтерактивний методи тощо. У рамках самостійної роботи застосовуються дослідницькі методи. Розрахункова робота буде обговорюватись і виконуватись в рамках лекцій, семінарів, а також самостійної роботи.

Оцінка знань, умінь і практичних навиків студентів з курсу «Еволюція політичних інститутів» здійснюється за 100-бальною шкалою.

Бали нараховуються за наступним співвідношенням:

- практичні/самостійні тощо – 30% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 30);
- контрольні заміри (модулі) – 20% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 20);
- екзамен – 50% семестрової оцінки (максимальна кількість балів – 50).

Поточний контроль знань студентів проводять за трьома складовими:

- контроль систематичності та активності роботи студентів впродовж семестру;
- контроль за виконанням модульних завдань/контрольних замірів;
- контроль за виконанням завдань самостійного опрацювання і розрахункової роботи.

При контролі систематичності й активності роботи студентів оцінці підлягають:

- самостійна робота студентів;
- відвідування й активність на семінарських заняттях;
- рівень засвоєння знань програмного матеріалу.

Поточний контроль успішності здійснюється за п'ятибальною шкалою: "5" – відмінно", "4" – добре, "3" – задовільно, "2" – доповнення, "1" – коментарі (участь у дискусії). Реферат, доповідь – 5 балів; есе – 3 бали (дозволено лише по одному реферату, доповіді або есе). Контроль знань за результатами вивчення змістовного модуля оцінюється в 20 балів. Форма підсумкового контролю – екзамен у комбінованій (усній і тестовій) формі в кінці семестру. Мінімальна кількість балів для допуску студентів до екзамену становить 26 балів. Якщо студент(-ка) отримує 25 балів і менше, він(вона) екзамен складає по талону № 2.

Максимальна кількість балів при оцінюванні знань студентів із дисципліни, котра завершується екзаменом, становить за поточну успішність 50 балів. На іспиті студент теж може отримати 50 балів.

Поточний контроль та самостійна робота						Сума	Екзамен
Змістовий модуль 1						50	50
1	2	3	4	5	6		

1, 2 ... 6 – теми семінарських занять у рамках змістовного модуля.

При оформленні документів за екзаменаційну сесію використовується таблиця відповідності оцінювання знань студентів за різними системами.

## 9. Розподіл балів, що присвоюється студентам

### Шкала оцінювання: вузу, національна та ECTS

Національна шкала	Рейтингова шкала	Шкала ECTS	Пояснення
5 (відмінно)	90-100	A	Відмінно
4 (добре)	81-89	B	Дуже добре
	71-80	C	Добре
3 (задовільно)	61-70	D	Задовільно
	51-60	E	Достатньо
2 (незадовільно)	25-50	FX	Незадовільно
	0-24	F	Незадовільно без права перездачі

## 10. Контрольні питання для підсумкового контролю (екзамену)

1. Основні різновиди Homo. Чинники, які детермінували їхню еволюцію.
2. Особливості розвитку Homo sapiens щодо представників інших видів людського роду.
3. Сутність та значення неолітичної революції.
4. Різновиди первісних/примітивних людських угруповань.
5. Причини утворення та головні характеристики східних деспотій.
6. Особливість монархії та тиранії в Античній Греції.
7. Афіський поліс і його характеристики.
8. Сутність республіканського етапу розвитку Стародавнього Риму.
9. Різновиди магістратур у республіканському Стародавньому Римі.
10. Постать Юлія Цезаря і його вплив на розвиток Риму.
11. Особливості етапу принципату в Стародавньому Римі.
12. Особливості етапу доміанату в Стародавньому Римі.
13. Особливості королівств етапу раннього середньовіччя.
14. Карл Великий і його вплив на формування інституційної матриці феодального суспільства.
15. Сутність ленних відносин та їхні наслідки.
16. Інституції Візантійської імперії.
17. Особливості організації Священної Римської імперії німецького народу.
18. Формат відносин між імператором/монархами та Папами.
19. Французька ленна монархія.
20. Католицька церква як державний інститут.
21. Італійські міста-республіки: причини і чинники формування.
22. Венеціанська республіка.
23. Сутність та особливості патрімоніальної монархії.
24. Формування та характеристика інституту Корони.
25. Головні характеристики станової монархії.
26. Формування інституту парламенту в Англії.
27. Еволюція королівської ради в інститут виконавчої влади.
28. Еволюція інституту армії протягом XV – XVII ст.
29. Вплив Відродження на церкву, монархію і систему врядування.
30. Сутність та особливості Реформації.
31. Особливість монархії періоду Ренесансу.
32. Формування та головні параметри абсолютизму.
33. Нідерландська республіка: формування та конструкція.



34. Вестфальська мирна угода і засади суверенітету.
35. Англійська громадянська війна та Славетна революція XVII ст.
36. Велика Британія як модель конституційної монархії.
37. Декларація незалежності США.
38. Конституція США та Білль про права.
39. Причини та рушійні сили Французької революції 1789 р.
40. Декларація прав людини і громадянина.
41. Якобінська диктатура.
42. Інституційна конструкція Директорії та причини її падіння.
43. Постать Наполеона Бонапарта та його внесок у європейську історію.
44. Головні характеристики авторитарного режиму Наполеона Бонапарта.
45. Особливості авторитарного режиму Луї Наполеона Бонапарта.
46. Самодержавство в Росії як різновид авторитарного режиму.
47. Особливості авторитарного режиму Миколи I.
48. Особливості авторитарного режиму Олександра III.
49. Формування та умови діяльності Другої Іспанської республіки.
50. Громадянська війна в Іспанії 1936–1939 рр.
51. Авторитарний формат режиму Ф. Франко.
52. Особливості авторитарних політичних режимів першої половини XX ст. у країнах Європи.
53. Реформа виборчого законодавства у Великій Британії протягом XIX ст.
54. Реформа системи державного управління Стаффорда Норткота і Чарльза Едварда Тревельяна.
55. Формування політичних партій у Великій Британії протягом XIX ст.
56. Процес формування сучасної території США.
57. «Джексонівська демократія» у США в XIX ст.
58. Громадянська війна у США 1861–1865 рр.
59. Умови та процес формування політичних партій у США.
60. Інституційна конструкція Другої Французької республіки.
61. Інституційна конструкція Третьої Французької республіки.
62. Становлення політичних партій та громадських організацій у Франції протягом XIX ст.
63. Ост-Індська кампанія.
64. Британські колонії, їхній статус і система функціонування.
65. Система управління в Австро-Угорській імперії.
66. Королівство Галичини і Володимирії.
67. Робітничий рух першої половини XIX ст.
68. I та II Соціалістичні Інтернаціонали.
69. Причини та чинники Першої світової війни.
70. Сторони-учасниці Першої світової війни та їхні інтереси/завдання.
71. Політичні наслідки Першої світової війни.
72. Перша світова війна і Україна.
73. III Комуністичний Інтернаціонал.
74. Комуністичний рух першої половини XX ст.
75. Причини зародження фашизму в Італії та Німеччині.
76. Умови та чинники захоплення влади в Італії Б. Муссоліні.
77. Сутність та особливості фашизму в «широкому» та «вужькому» розумінні.
78. Інституційна конструкція фашистського режиму Б. Муссоліні.
79. Спільні та особливі характеристики фашизму та націонал-соціалізму.
80. Особливості устрою та функціонування Веймарської республіки.

81. Інституційна конструкція III Рейху.
82. Оцінка тоталітарного режиму А. Гітлера.
83. Лютнева/березнева революція 1917 р. в Росії.
84. Жовтневий/листопадовий переворот/революція 1917 р.
85. Інституційна конструкція сталінського режиму.
86. Оцінка тоталітарного режиму В. Леніна та Й. Сталіна.
87. Особливості державного устрою СРСР.
88. Умови та причини Другої світової війни.
89. Політичні наслідки Другої світової війни.
90. Україна у Другій світовій війні.
91. Сутність сіонізму.
92. План побудови єврейської держави.
93. Особливості формування та організації Держави Ізраїль.